

แป้งมันสำปะหลังล่องหน้า : ความท้าทายใหม่ของไทย

โดย...ดร.นันทน์ ภัทรโยธิน

1. จากแนวคิดสู่ปฏิบัติ

การจัดตั้งตลาดสินค้าเกษตรล่องหน้าขึ้นในประเทศไทยเป็นความพยายามของบุคคลหลายฝ่ายทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชนที่ได้เล็งเห็นความสำคัญและประโยชน์ของตลาดสินค้าเกษตรล่องหน้าที่จะก่อให้เกิดต่อระบบการเกษตรสินค้าเกษตรโดยรวม การจัดตั้งตลาดสินค้าเกษตรล่องหน้าขึ้นในประเทศไทยนี้ได้มีแนวความคิดมานานกว่า 20 ปี จนกระทั่งรัฐสภาได้ผ่านพระราชบัญญัติการซื้อขายสินค้าเกษตรล่องหน้า พ.ศ. 2542 เพื่อให้กระทรวงพาณิชย์ โดยกรมการค้าภายในไปดำเนินการจัดตั้งตลาดสินค้าเกษตรล่องหน้าขึ้นในการนี้กรมการค้าภายในได้ของบประมาณในการดำเนินการ การจัดตั้งจนนำไปสู่การจัดตั้งตลาดสินค้าเกษตรล่องหน้าแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นตลาดซื้อขายล่องหน้าแห่งแรกของประเทศไทย เพื่อให้เป็นศูนย์กลางในการซื้อขายสินค้าเกษตรล่องหน้าที่จะนำไปสู่การส่งมอบและรับมอบกันในวันข้างหน้า โดยตลาดจะเป็นผู้คัดเลือกสินค้ามาซื้อขายในตลาด รวมทั้งกฎระเบียบ และวิธีการซื้อขายเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ซื้อและผู้ขาย

ตลาดสินค้าเกษตรล่องหน้า ได้จัดตั้งขึ้นมาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ที่อยู่ในภาคการผลิตและการค้าสินค้าเกษตรมีเครื่องมือในการบริหารความเสี่ยงจากความผันผวนของราคาสินค้าเกษตรที่มีความไม่แน่นอน อันเป็นผลมาจากสภาพดินฟ้าอากาศหรือการเปลี่ยนแปลงในภาวะการผลิตและการค้าในตลาดโลก รวมทั้งการปรับเปลี่ยนนโยบายการผลิตและการค้าของรัฐบาล สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดราคาสินค้าเกษตรที่เกษตรกร ผู้ประกอบการโรงงานแปรรูป ผู้ค้าท้องถิ่น ผู้ส่งออก ผู้นำเข้า และผู้ใช้สินค้าต่างเผชิญกับความเสี่ยงของความผันผวนของราคาจากการซื้อขายสินค้าเกษตรล่องหน้า เป็นเครื่องมือหนึ่งที่ช่วยให้ผู้เกี่ยวข้องเหล่านี้สามารถบริหารความเสี่ยงได้

นอกจากนี้ การที่ผู้ซื้อขายในตลาดจำนวนมากเข้ามาซื้อขายในตลาด ผู้ซื้อผู้ขายเหล่านี้ต้องใช้ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะการผลิตและการค้าสินค้าเกษตรมาใช้ในการคาดการณ์ถึงระดับราคาสินค้าเกษตรที่จะเกิดขึ้นในวันข้างหน้า ส่งผลให้เกิดการค้นพบราคาในอนาคตของสินค้าเกษตรนั้น ราคาเหล่านี้จะถูกเผยแพร่ไปตามสื่อต่างๆ ทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับวงจรการค้าและการผลิตสินค้าเกษตรต่างทราบถึงแนวโน้มของราคาในอนาคตและใช้ในการอ้างอิงเพื่อประกอบการวางแผนการผลิตและ

การค้าสินค้าเกษตรที่ตนเกี่ยวข้องอยู่ส่งผลให้การวางแผนการผลิตและการค้าทำได้ง่ายขึ้น มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ค่าใช้จ่ายลดลงได้

การที่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับสินค้าเกษตรเข้ามาลดหรือบริหารความเสี่ยงของตนในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า โดยการถ่ายโอนความเสี่ยงให้แก่ผู้ลงทุนหรือนักเก็งกำไรที่เข้ามารับความเสี่ยงจากความผันผวนของราคาที่เขาเข้ามาซื้อขายเพื่อหวังผลกำไรจากการลงทุนดังกล่าว โดยทั่วไปผู้ลงทุนหรือผู้เก็งกำไรจะไม่มีธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับสินค้าเกษตร และไม่ต้องการที่จะรับมอบสินค้าหรือส่งมอบสินค้า ผู้ลงทุนเหล่านี้จะรอจังหวะในการทำการกำไรจากการเคลื่อนไหวของราคาขึ้นลง ซึ่งคนกลุ่มนี้มีความสำคัญต่อตลาดล่วงหน้าไม่น้อยไปกว่าผู้เข้ามาซื้อขายล่วงหน้าที่ต้องการบริหารความเสี่ยงจากความผันผวนของราคา

ความสำเร็จในการจัดตั้งตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้านับเป็นจุดหนึ่งของความท้าทายในระบบการตลาดสินค้าเกษตรของไทย ที่จะสามารถมีตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าที่เกิดขึ้นใหม่ ในขณะที่ประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศเพื่อนบ้านอย่างเช่น มาเลเซียและสิงคโปร์ ได้มีการจัดตั้งและพัฒนามาก่อนไทยมากกว่า 20 ปี เมื่อไรก็ตามที่ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าของไทย สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ข้างต้นได้ จะทำให้ประเทศไทยมีส่วนร่วมในการกำหนดราคาในตลาดโลกอย่างแท้จริง

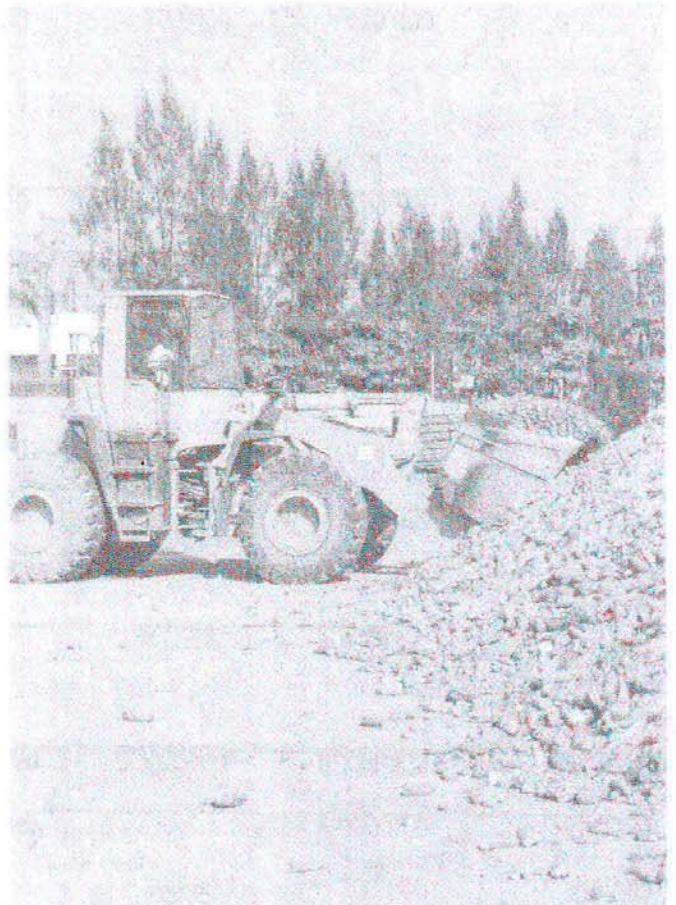
1. ชื่อขายอะไร ใครกำหนด

ในช่วงระหว่างการจัดตั้งตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า กระทรวงพาณิชย์ได้จัดจ้างให้ทำการศึกษาถึงสินค้าที่เหมาะสมแก่การนำมาซื้อขายล่วงหน้าในตลาด ซึ่งในช่วงปี 2545 ได้มีการศึกษาว่าสินค้าที่มีความเหมาะสมได้แก่ ข้าว ยางพารา มันสำปะหลัง และกุ้งกุลาดำ หลังจากนั้น ตลาดได้นำผลการศึกษาดังกล่าวมาทบทวนความเหมาะสมอีกครั้งหนึ่งและพบว่าการเปิดการซื้อขายครั้งแรก สินค้ายางพาราเป็นสินค้าที่มีความเหมาะสมที่สุด โดยยางพาราที่จะนำเข้ามาซื้อขายนี้เป็นยางแผ่นรมควันชั้น 3 ตามมาตรฐาน Green Book ของ International Standards of Quality and Packing for Natural Rubber Grades และกำหนดให้วันที่ 28 พฤษภาคม 2547 เป็นวันซื้อขายวันแรก การกำหนดดังกล่าว จึงส่งผลให้ประวัติศาสตร์ของประเทศไทยต้องจารึกว่ามีการซื้อขายสินค้าเกษตรครั้งแรกในวันนั้น และข้อตกลงซื้อขายล่วงหน้ายางแผ่นรมควันชั้น 3 จึงเป็นสัญญาซื้อขายล่วงหน้าสัญญาแรกของประเทศไทย หลังจากนั้น ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าได้นำสินค้าประเภทที่สองเข้าสู่ตลาด โดยสินค้านี้คือ ข้าว ชนิดข้าวขาว 5% ซึ่งมีการซื้อขายข้าวขาว 5% ตั้งแต่วันที่ 26 สิงหาคม 2547 เป็นต้นมาจนกระทั่งถึงทุกวันนี้

การซื้อขายล่วงหน้าของสินค้าเกษตรทั้งสองประเภทได้มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง จากช่วงแรกที่มีการซื้อขายเพียงเฉลี่ยวันละ 40 สัญญา เพิ่มเป็นวันละ 70 สัญญา 90 สัญญา 100 สัญญา และวันละ 200 สัญญาในปัจจุบัน มีการซื้อขายล่วงหน้าไปแล้วทั้งหมด 14,919 สัญญา (ณ วันที่ 9 พฤศจิกายน 2547) สำหรับราคาซื้อขายล่วงหน้ามีการปรับตัวเคลื่อนไหวสอดคล้องกับราคาที่มีการซื้อขายกันในตลาดซื้อขายล่วงหน้าในต่างประเทศ ตลอดจนมีการนำไปใช้ในการอ้างอิงตามต่างๆ มากขึ้น

1. ความท้าทายในการค้ามันสำปะหลัง

มันสำปะหลังเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคมไทยมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน มีความเกี่ยวข้องกับคนจำนวนมาก และรายได้จากการส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังสร้างรายได้และเงินตราต่างประเทศให้กับไทยเป็นจำนวนมากตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งแป้งมันสำปะหลังที่มีความสำคัญต่ออุตสาหกรรมต่างๆ ภายในประเทศได้ว่าจะเป็นอุตสาหกรรมอาหาร อุตสาหกรรมผงชูรส อุตสาหกรรมกระดาษ อุตสาหกรรมสิ่งทอ อุตสาหกรรมผลิตยา อุตสาหกรรมเครื่องสำอาง และอุตสาหกรรมอื่นๆ นอกจากนี้ แป้งมันสำปะหลังยังมีความสำคัญต่อการส่งออกของไทย เป็นแหล่งสร้างรายได้เข้าประเทศ

จากการหารือกับสมาคมการค้าที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง ตลาดได้ทำร่างข้อกำหนดการซื้อขายล่วงหน้าแป้งมันสำปะหลังมีสาระสำคัญดังนี้

ประเภทสัญญา	แป้งมันสำปะหลัง ชั้นพิเศษ (Tapioca Starch Premium Grade)
คุณภาพสินค้า	ตามประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง กำหนดให้แป้งมันสำปะหลัง เป็นสินค้ามาตรฐานและมาตรฐานสินค้าแป้งมันสำปะหลัง (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2547 (ลงวันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2547) + มีความหนืดไม่น้อยกว่า 550 B.U.
หน่วยการซื้อขายต่อสัญญา	15 ตัน
เดือนครบกำหนด	ทุกเดือน ไม่เกิน 6 เดือนล่วงหน้า
การแสดงราคา	บาท/กก.
ช่วงราคา Tick Size	เบื้องต้นกำหนดไว้ 0.02 บาท/กก.
ช่วงราคาเปลี่ยนแปลงสูงสุดประจำวัน	เบื้องต้นกำหนดไว้ 0.30 บาท/กก.
เพดานการถือครองของนักเก็งกำไร	1,000 สัญญา (หน่วย) ทุกเดือนรวมกัน และ 500 สัญญา (หน่วย) สำหรับเดือนที่ครบกำหนดส่งมอบรับงาน
เวลาซื้อขาย	10.30-12.00 น. และ 13.30-15.00 น.
วันซื้อขายวันสุดท้าย	วันทำการที่ <5> ของเดือนที่ครบกำหนดส่งมอบ
จุดส่งมอบ	คลังสินค้าอยู่ในกรุงเทพฯและปริมณฑล ในกรณีที่ผู้ซื้อขายต้องการส่งมอบรับมอบที่อื่น ให้ผู้ซื้อและผู้ขายตกลงกันเอง (เข้าสู่กระบวนการ Alternative Delivery Procedure)
กระบวนการส่งมอบและรับมอบ	1. เมื่อเข้าสู่วันทำการที่ <5> ของเดือนที่ครบกำหนดการซื้อขาย ในตลาดหยุดลงตลาดฯจะจับคู่ผู้ซื้อ ผู้ขาย และแจ้งให้แต่ละฝ่ายทราบ 2. ผู้ซื้อผู้ขายกำหนดวันเวลา และจุดส่งมอบรับมอบสินค้า 3. ผู้ซื้อเป็นผู้เลือกผู้ตรวจสอบคุณภาพ ตามรายชื่อที่ตลาดกำหนด 4. ผู้ขายมีหน้าที่จัดส่งสินค้าตามกำหนดเวลา 5. การตรวจสอบคุณภาพเกิดขึ้น ณ จุดส่งมอบรับมอบ

<p>กระบวนการส่งมอบและรับมอบ</p>	<p>6. การส่งมอบเสร็จสิ้นเมื่อผู้ซื้อออกไปรับสินค้าที่มีรายละเอียดของผู้มีอำนาจ ที่ได้แจ้งล่วงหน้าให้ตลาดและผู้ขายได้รับทราบก่อน</p> <p>7. ผู้ขายเป็นผู้ชำระค่าตรวจสอบคุณภาพ</p> <p>* การส่งมอบรับมอบต้องแล้วเสร็จภายในเดือนส่งมอบรับมอบนั้น</p>
<p>ผู้ผลิตสินค้าในตลาด</p>	<p>โรงงานที่ได้รับใบรับรองมาตรฐานการผลิตแป้งมันสำปะหลัง จากสำนักมาตรฐานสินค้า กรมการค้าต่างประเทศ</p>
<p>ผู้ตรวจสอบคุณภาพและผู้ตรวจสอบคุณภาพให้การรับรอง</p>	<p>ผู้ตรวจสอบคุณภาพอิสระที่ขึ้นทะเบียนกับตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า</p> <p>OMIC, SGS, CCIC</p>
<p>จำนวนหน่วยขั้นต่ำที่อนุญาตให้ส่งมอบ</p>	<p>15 ตัน</p>
<p>วัสดุบรรจุ</p>	<p>บรรจุในถุง PP/PE 2 ชั้นใหม่ น้ำหนักสุทธิถุงละ 50 ก.ก. และจัดทำเครื่องหมายโรงงานผู้ผลิต</p>
<p>กระบวนการชำระเงินและหลักฐานประกอบการส่งมอบรับมอบสินค้า</p>	<p>ในวันทำการที่ <3> นับแต่วันที่ปรากฏใบรับสินค้า หรือใบรับรองคุณภาพและน้ำหนัก ให้ผู้ขาย แล้วแต่วันใดจะนานกว่า</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้ขายต้องนำหลักฐานประกอบการชำระเงิน ซึ่งได้แก่ ใบรับสินค้าที่ออกโดยผู้ซื้อ ใบรับรองคุณภาพและน้ำหนักจากผู้ตรวจสอบคุณภาพสินค้า และใบเรียกเก็บเงิน (Invoice) ให้แก่ตลาด 2. ผู้ขายต้องนำหลักฐานประกอบการชำระเงิน ซึ่งได้แก่ ใบรับสินค้าที่ออกโดยผู้ซื้อ ใบรับรองคุณภาพและน้ำหนักจากผู้ตรวจสอบคุณภาพสินค้า และใบเรียกเก็บเงิน (Invoice) ให้แก่ตลาด 3. ตลาดจัดส่งหลักฐานดังกล่าวให้ผู้ซื้อตรวจสอบ 4. เมื่อเอกสารถูกต้อง ผู้ซื้อต้องชำระเงินเป็น Cashier Cheque สั่งจ่ายแก่ผู้ขาย ในวันทำการที่ <4> หลังจากได้รับเอกสารจากตลาด

ขณะนี้อยู่ระหว่างนำร่างข้อกำหนดดังกล่าวเสนอขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการตลาดเพื่อประกาศใช้ต่อไป

การนำแป้งมันสำปะหลังมาซื้อขายล่วงหน้าในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทย นับเป็นความท้าทายต่อการซื้อขายสินค้าเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เนื่องจากยังไม่เคยมีประเทศใดในโลกนำผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังมาซื้อขายล่วงหน้า

โดยเฉพาะอย่างยิ่งแป้งมันสำปะหลังที่มีศักยภาพในการใช้ในอุตสาหกรรมต่าง ๆ มากจนเป็นที่ต้องการอย่างมากทั้งภายในและต่างประเทศ ผู้ที่มีประสบการณ์กับความเสียหายความผันผวนของราคาที่ต้องการใช้สัญญาแป้งมันสำปะหลังล่วงหน้าในการบริหารความเสี่ยง จึงมีทั้งในกลุ่มผลิตและผู้ใช้แป้งมันสำปะหลังทั้งภายในและภายนอกประเทศ ดังนั้นการทำสัญญาแป้งมันสำปะหลังล่วงหน้ามาซื้อขายนี้ จึงมีโอกาสประสบความสำเร็จพอสมควร ไม่มากก็น้อย

สรุป

สัญญาซื้อขายล่วงหน้าสินค้าเกษตรนับเป็นเครื่องมือสำคัญให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับสินค้าเกษตรใช้ในการบริหารหรือลดความเสี่ยงจากความผันผวนของราคาสินค้าเกษตรที่เกิดขึ้นจากปัจจัยต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ แป้งมันสำปะหลังนับเป็นสินค้าที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับคนจำนวนมากทั้งในด้านการผลิตและใช้ในทางอุตสาหกรรมต่าง ๆ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมแป้งมันสำปะหลังจึงต้องเผชิญกับความเสียหายทางด้านราคา เช่นเดียวกับสินค้าประเภทอื่น การนำแป้งมันสำปะหลังมาซื้อขายล่วงหน้า นับว่าเป็นมิติใหม่ ไม่เพียงแต่เฉพาะในธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์แป้งมันสำปะหลังเท่านั้น แต่ยังเป็นก้าวที่สำคัญของแวดวงธุรกิจการซื้อขายล่วงหน้า เพราะในครั้งนี้นับเป็นก้าวที่สำคัญสำหรับประเทศไทย ที่จะสร้างสัญญาซื้อขายล่วงหน้าแป้งมันสำปะหลังสัญญาแรกของโลก ซึ่งนับเป็นความท้าทายที่สำคัญสำหรับประเทศไทยที่จะเป็นผู้นำทั้งในด้านการส่งออกผลิตภัณฑ์แป้งมันสำปะหลังแล้วยังเป็นผู้ที่มีส่วนในการกำหนดราคาซื้อขายล่วงหน้าที่สำคัญอันจะทำให้ผู้ค้าผลิตภัณฑ์แป้งมันสำปะหลังทั่วโลก อ้างอิงราคาในประเทศไทยในการกำหนดราคาซื้อขายระหว่างกัน

ที่มา : รายงานประจำปีสมาคมแป้งมันสำปะหลัง 2548 ครอบคลุม 28 ปี